

Ronde 3

Bert Zurings (a) & Lieke Spithoven (b)
 (a) Centrum voor Taal en Onderwijs
 (b) Sint-Rita Campus College, Kontich
 Contact: bert.zurings@kuleuven.be
 lieke.spithoven@ritacollege.be

Samen werken aan taal: een praktijkvoorbeeld van een effectief taalbeleid in het secundair/voortgezet onderwijs

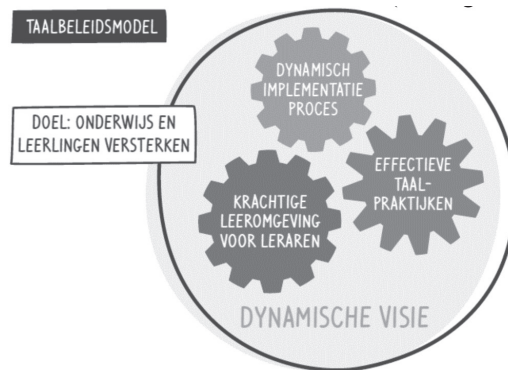
1. Inleiding

Sinds de publicatie van de talennota (2007) van voormalig minister van onderwijs, Frank Vandenbroucke, zetten Vlaamse secundaire scholen meer dan ooit in op taalbeleid. Elke school is verplicht om een taalbeleid te voeren, waarbij alle leraren van de school niet alleen kennis hebben van het taalbeleidsplan, maar waarbij ze ook de in het plan geformuleerde acties uitvoeren op klasvloerniveau. Vanaf het schooljaar 2014-2015 voeren scholen bovendien verplicht een taalscreening uit bij alle instromende leerlingen. In het schooljaar 2023-2024 werden voorts centrale toetsen ingevoerd, waarbij elke leerling van het tweede jaar secundair – en vanaf volgend schooljaar ook elke leerling van het zesde jaar – getest wordt op leescompetentie. De resultaten van deze toetsen ziet het Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs als “een hefboom voor onderwijsontwikkeling en onderwijskwaliteit” (2022: 6). Taalbeleid is bovendien een mogelijk thema bij een doorlichting van een school.

Ondanks al deze initiatieven en het groeiende bewustzijn van het belang van een kwaliteitsvol taalbeleid, blijft een effectieve implementatie voor veel scholen geen evidentie. In haar proefschrift over de implementatie van taalbeleid in Vlaamse basisscholen concludeert Marieke Vanbuel dat maar weinig scholen erin slagen om een taalbeleid uit te werken dat naar schoolbeleid en onderwijs-effectiviteit als doeltreffend kan worden bestempeld (Vanbuel 2020). Voor het secundair onderwijs vonden Vanbuel en collega's in een aparte studie gelijkaardige resultaten (Vanbuel e.a. 2020). Deze bevindingen illustreren de nood aan een doelgerichte aanpak van de implementatie van een school-eigen taalbeleid.

2. Een nieuw taalbeleidsmodel

Om scholen te ondersteunen in de uitwerking van een effectief taalbeleid ontwierp het Centrum voor Taal en Onderwijs (vanaf hier: CTO) een geactualiseerd en op onderzoek gebaseerd taalbeleidsmodel, bestaande uit drie tandwielen (zie: Figuur 1).

Figuur 1 – Taalbeleidsmodel CTO (Schiepers & Verstedden 2022).

In dit taalbeleidsmodel is het einddoel steeds het stimuleren van de taalcompetentie van de leerlingen door in te zetten op sterk onderwijs. Met andere woorden: het zijn de leerkrachten die, aan de hand van een taalkrachtige didactiek, de taalcompetentie van de leerlingen bevorderen. Door op gepaste momenten aan het juiste tandwiel te draaien, kan de school een taalbeleid voeren dat dit oogmerk bereikt. Hierna gaan we kort in op elk van de drie tandwielen.

- *Effectieve taalpraktijken* – Dit zijn zeven wetenschappelijk onderbouwde principes, waarop een leerkracht in de klas zo veel mogelijk geïntegreerd zou moeten inzetten om de taalcompetentie van de leerlingen te verhogen. Deze principes zijn (Schiepers 2022):
 1. het stimuleren van een positief talige grondhouding;
 2. contextrijke lessen;
 3. functionele taken en opdrachten;
 4. interactieve en activerende lessen;
 5. zorgen voor gepaste ondersteuning;
 6. tijd maken voor reflectie;
 7. naast aandacht voor impliciet taalleren ook inzetten op explicitering van het taallerproces.
- *Krachtige leeromgeving* – Om de bovenstaande zeven principes te doen landen op de klasvloer en dit liefst in elk vak en in elke les, is het niet voldoende om aan een

lerarenteam mee te geven wat deze principes zijn. Net zoals leerlingen tijd en oefenkansen nodig hebben om nieuwe leerstof en competenties te verwerven, hebben ook leerkrachten dit nodig om een efficiënte invulling van de zeven principes onder de knie te krijgen. Om deze broodnodige tijd en oefenruimte te voorzien, is het belangrijk om in te zetten op een krachtige leeromgeving voor leraren. Deze krachtige leeromgeving bestaat uit drie onderdelen (Schiepers 2022; Van den Branden & Vanbuel 2023):

1. collectief leren;
 2. materialen en *tools* aanreiken;
 3. partnerschappen aangaan.
- *Dynamisch implementatieproces* – Op school een krachtige leeromgeving creëren die leidt tot een taalkrachtige didactiek in alle vakken vraagt om een goed doordacht schoolbeleid. Dit beleid heeft een belangrijke rol in onder andere het voorbereiden, faciliteren, opvolgen en duurzaam maken van de uitgedachte initiatieven. Daarom is het tandwiel van het dynamisch implementatieproces een essentieel onderdeel van een effectief taalbeleid. Belangrijke voorwaarden om dit tandwiel te doen draaien zijn (Schiepers 2022; Van den Branden & Vanbuel 2023):
 1. het stellen van logische en haalbare doelen;
 2. communiceren en engageren;
 3. tijd en middelen voorzien;
 4. de taken verdelen;
 5. het verzamelen van gegevens;
 6. monitoren en verantwoorden;
 7. keuzes maken op maat van de school.

Meer duiding bij elk van deze onderdelen volgt in de uitwerking van het praktijkvoorbeeld hierna.

3. Schoolbegeleiding in de praktijk

Het CTO begeleidde al verschillende scholen aan de hand van dit model. Hierna volgt een impressie van hoe we de drie tandwielen hebben doen draaien in het Sint-Rita Campus College in Kontich. In cursief tussen haakjes wordt er telkens verwezen naar het onderdeel van het taalbeleidsmodel waarop werd ingezet.

Sint-Rita Campus College is een grote secundaire school in Kontich die een brede waaier aan studierichtingen aanbiedt in de algemene doorstroomfinaliteit. In het schooljaar 2021-2022 startten ze een tweejarig taalbeleidstraject op met het CTO (*partnerschappen aangaan*). Voor het traject startte, richtte de school een taalteam op, bestaande uit

de pedagogisch directeurs van de eerste en de derde graad, de beleidsondersteuner/leerkracht derde graad Engels, de zorgcoördinator, een leerkracht derde graad Wetenschappen en een leerkracht eerste en tweede graad Geschiedenis (*verdeeltaken*).

De ambitie die de school uitsprak voor de start van het traject was het schoolbreed en duurzaam doen landen van didactische handelingen die de taalcompetentie van de leerlingen zou bevorderen. Om dit doel te verwezenlijken, en dus zoveel mogelijk leerkrachten te bereiken, werd gebruikgemaakt van bestaande overlegmomenten van de school, namelijk de overleggen van de graad- en jaarteam en de pedagogische studiedag (*keuzes maken op maat van de school*).

Om enerzijds een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de noden op de school (*verzamelgegevens*) en anderzijds het hele leerkrachtenteam zo sterk mogelijk te betrekken bij het taalbeleid (*communiceer en engageer*) vond een startsessie plaats in elk jaarteam. Tijdens deze startsessie bepaalde het leerkrachtenteam de focus van het taalbeleid aan de hand van een interactieve werkvorm (*logische en haalbare doelen stellen*).

Met het oog op de interne professionalisering sprak het kernteam taalbeleid af dat de ondersteuner van het CTO de sessie rond focusbepaling zou uitwerken en geven in jaarteam 1 en 2. Door deze sessie bij te wonen, konden de leden van het kernteam zelfstandig aan de slag om de sessie rond focusbepaling in jaarteam 3, 4, 5 en 6 te verzorgen (*collectief leren + verdeeltaken*).

Vanuit de focusbepaling formuleerde het kernteam per graad doelen en acties en goot ze deze in een doorlopende leerlijn. Om de leerkrachten te professionaliseren en te ondersteunen op het vlak van de gekozen focus, ontwikkelde het CTO kennisclips over taalkrchtig lesgeven (*effectieve taalpraktijken*). Na het bekijken van de kennisclips kwamen de leerkrachten samen in de graadteams om extra duiding te krijgen van het CTO en om vragen te stellen. Ze werden naar de klas gestuurd met de opdracht om te experimenteren met de effectieve taalpraktijken. Hiervoor kregen ze enkele maanden de tijd (*zorg voor tijd en middelen*). Om dit proces te ondersteunen, bood het kernteam lesfiches aan, waarin per graad de gekozen focus tot zijn recht kwam (*materialen en tools*).

In de tussentijd zorgde het kernteam ervoor dat het taalbeleid ook aansloot op de ambitie van de school om leerkrachten van elkaar te laten leren via collegiale visitatie (*collectief leren*). Het CTO ontwikkelde een kijkwijzer die leerkrachten konden gebruiken bij hun lesbezoeken om samen te reflecteren over hun taalkrchtige didactiek (*materialen en tools*).

Na de experimenteerperiode kwamen de leerkrachten opnieuw samen om de bevindingen met elkaar te delen en om te bekijken waar de kansen liggen om nog sterker in te zetten op de zeven principes van taalkrchtig lesgeven (*communiceer en engageer + collectief leren*).

Uiteindelijk heeft deze aanpak de fundamenteën gelegd voor een geïntegreerd, gedragen en dynamisch taalbeleid dat verder gaat dan enkel de gekozen focus uit de aanvang van het traject. Bestaande initiatieven, zoals de verplichte taalscreening, en nieuwe noden werden geïntegreerd. De school ging nieuwe partnerschappen aan in de vorm van uitwisselingen met naburige scholen. Ten slotte werd het taalbeleid ingebed in het beleid rond brede basiszorg op school.

4. Meer weten?

Wie zich verder wil verdiepen in het taalbeleidsmodel van het CTO en graag meer praktijkvoorbeelden heeft van scholen die ermee aan de slag zijn gegaan, verwijzen we graag door naar www.taalbeleid.be.

Referenties

- Schiepers, M. e.a. (2022). *Voluit taal. Didactiek Nederlands voor de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs*. Gent: OWL Press.
- Schiepers, M. & P. Versteden (2022). “Alle leerlingen taalcompetent! Drie hefbomen voor een strategisch taalbeleid in jouw school- en klaspraktijk”. In: *Fons*, 8 (1), p. 16-19.
- Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs (2022). ‘Toetsen voor onderwijsontwikkeling. Krachtlijnen voor de centrale toetsen in Vlaanderen’. Gent: Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs.
- Vanbuel, M. (2020). *Moving language barriers. A mixed-methods study of the implementation of school-based language policies in primary schools*. Leuven: KU Leuven. [PhD Thesis].
- Vanbuel, M., K. Denies, G. Vandommele & K. Van den Branden (2020). ‘Taalstimulerende maatregelen in de praktijk. Case-studies naar talenbeleid in secundaire scholen’. Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek.
- Van den Branden, K. & M. Vanbuel (2023). *Taal op school. 75 vragen over taalbeleid in het secundair onderwijs*. Kalmthout: Pelckmans.
- Vandenbroucke, F. (2007). ‘De lat hoog voor talen in iedere school. Goed voor de sterken, sterk voor de zwakken’. Brussel: Vlaamse Regering.